

Talousarviovalmistelu 2025

Kunnanhallitus 04.11.2024 § 192

14/02.02.00.01/2024

Kunnanhallitus antoi 19.8.2024 / § 144 talousarvion valmisteluohjeen. Elokuussa ei pystytty vielä tarkasti arvioimaan vuoden 2025 alijäämän määrää. Valmisteluohjeessa kuitenkin ennakoitiin alijäämän kasvavan vuoden 2024 alijäämästä, joka oli elokuun arvion mukaan 2,4 M€. Valmisteluohjeessa todettiin, että onnistuneilla sopeutustoimilla veronkorotusta on pystytty lykkäämään muutamilla vuosilla, mutta soteuudistuksen rahoitusmallin tuomiin yli 3 miljoonan euron vuosittaisiin valtionosuusleikkauksiin ja samaan aikaan kunnan nopean investointitahdin aiheuttamiin korkomenojen ja poistojen kasvuun ei pystytä enää vastaamaan ilman veronkorotuksien ja sopeutustoimien yhdistelmää. Kunnanhallitus ei antanut varsinaista talousarvioraamia, mutta totesi talousarviovalmistelun lähtökohdaksi sen, etteivät ulkoiset erät voi kasvaa vuodesta 2024 kuin erittäin perustellusta syystä.

Palvelualueet ovat valmistelleet talousarviota elokuun ohjeistuksen mukaisesti ja ensimmäisessä käsittelyssä olleet talousarvioesitykset ovat olleet lähellä tilannetta, jossa ulkoiset erät eivät kasva. Syys-lokakuun aikana vuoden 2025 valtionosuusennakot ja verotuloennusteet ovat päivittyneet useaan kertaan. Myös TE-uudistuksen valtionosuuslaskelmat sekä työllisyysalueen ensimmäinen talousarvio ovat edenneet. Pääosin päivityksillä on ollut negatiivinen vaikutus kunnan taloudelliseen tilanteeseen. Vuoden 2025 talousarvion tilikauden tulos onkin ensimmäisen kierroksen jälkeen n. -3,8 M€. Kunnallisveroksi muutettuna alijäämä vastaa 1,6 tuloveroprosenttiyksikön tuottoa.

Kahden aktiivisen talouden sopeuttamisvuoden jälkeen uusien sopeutustoimien löytäminen on entistä vaikeampaa. Alijäämän määrä on kasvanut niin merkittäväksi, ettei sitä pystytä sopeuttamaan vuodessa kokonaan edes veronkorotusten ja uusien tasapainottamistoimien yhdistelmällä, vaan talousarvio tulee muodostumaan alijäämäiseksi. Tilanteesta tekee hankala se, että taseen ylijäämät tulevat todennäköisesti käytettyä kokonaan vuoden 2024 alijäämiin, eli kunnalla ei ole ylijäämäpuskuria. Rakenteellinen alijäämä tulee saada hallintaan jo kuntalainkin mukaan kolmen vuoden suunnitelmakauden aikana.

Liperin kuntastrategiassa talouden tasapaino on yksi lähtökohta ja veroprosentteja tarkastellaan vuosittain talousarvion yhteydessä. Valtuuston talousarvioseminaarissa käytiin läpi erilaisia mahdollisuuksia rakenteelliseksi muodostuneen alijäämän pienentämiseksi.

Lähtökohtana on veroprosentin korottamisen ja uusien sopeutustoimien yhdistelmä.

Liperissä tuloveroprosenttia on korotettu viimeksi yksitoista vuotta sitten vuodelle 2014. Tämän jälkeen esimerkiksi poistot ovat nousseet 2,3 miljoonasta eurosta 4,2 miljoonaan euroon. Viimeisen kolmen vuoden aikana kunta-alan palkankorotukset ja myös yleinen hintatason nousu ovat olleet aiempia vuosia suurempia. Myös korkokustannukset ovat moninkertaistuneet korkojen nousun myötä ja ovat edelleen aiempia vuosia korkeammalla tasolla, vaikka korot ovatkin hieman tasaantuneet. Investointipäätöksistä, kunta-alan palkkaratkaisusta ja inflaatiosta johtuva rahoitusvaje olisi vielä sopeutettavissa ilman veronkorotusta, mutta sote-uudistuksen rahoitusmallin tuomaa ja pääosin pysyväksi muodostumassa olevaa negatiivista sote-erää ei enää voida kompensoida ilman veronkorotuksia.

Vuonna 2025 sote-erät vähentävät Liperin kunnan valtionosuuksia 3,6 miljoonalla eurolla. Valtakunnallisella keskiarvolla laskettuna vastaava vähennys olisi Liperin asukasluvulla noin miljoonaa euroa.

Hallitusohjelman mukainen valtionosuusuudistuksen tarve perustuu pääosin juuri sote-uudistuksen jälkeisen kunnan uuden roolin huomioimiseen valtionosuusperusteissa, mutta lokakuussa valtiovarainministeriö ilmoitti yllättäen, että uudistuksen alkua siirretään vuodelle, eikä kuntakohtaisia aineistoja vuosina 2023 ja 2024 tehdystä uudistustyöstä julkaista. Tämä vaikeuttaa osaltaan valtionosuuksien arviointia suunnitelmakaudella.

Vuoden 2025 rakenteellisesta alijäämästä reilu kolmannes esitetään paikattavaksi veroprosentin nostamisella 0,6 veroprosenttiyksiköllä. Uusia talouden sopeutustoimia pyritään löytämään mahdollisimman paljon jo vuoden 2025 talousarvioon ja lisäksi jatketaan systemaattista sopeutusohjelman toteuttamista myös niiden toimenpiteiden osalta, joiden säästövaikutus näkyy kokonaisuudessaan vasta tulevina vuosina. Asioita tuodaan päätöksentekoon sitä mukaan, kun ne saadaan valmisteltua.

Poikkeuksellisen suuren alijäämän vuoksi vuonna 2025 uhkaa syntyä alijäämää, jota vastaan taseessa ei ole enää käyttämättömiä ylijäämiä. Riskinä on, että kuntalain alijäämäkriteeri tulee täyttymään vuonna 2025. Tämä tuo velvoitteen kattaa alijäämä seuraavan neljän tilikauden aikana, eikä tällä ajalla saa syntyä uutta alijäämää. Talousarvioon sisältyvässä taloussuunnitelmassa tulee jatkossa olla yksilöity suunnitelma toimenpiteistä kattamattoman alijäämän kattamiseksi kuntalain määrääjässä. Kuntalain mukainen alijäämäkriteerin täytyminen on kuitenkin vielä eri asia kuin kriisikuntakriteerien täytyminen.

Palvelualueiden tulee vielä käydä talousarvioesitykset uudelleen läpi, millä tavoitellaan 600 000 euron lisäsäästöjä. Lisäksi rakenteellisten uudistusten valmistelua tulee jatkaa, vaikka niiden talousvaikutukset eivät vielä ensi vuodelle kohdistuisikaan.

Kunnanjohtajan talousarvioesitys käsitellään kunnanhallituksessa 9.12. ja kunnanhallituksen talousarvioesitys valtuustossa 16.12.

Valmistelija	Vs. kunnanjohtaja
Esittelijä	Vs. kunnanjohtaja
Päätösehdotus	Kunnanhallitus antaa palvelualueille yllä kuvatun evästyksen talousarvion jatkovalmistelulle.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotus.
Toimeenpano Lisätietoja	palvelualueet vs. kunnanjohtaja, p. 050 464 6663